

מפי כהן

שיעורו השבועי של

מו"ר הרב שמעון כהן שליט"א

פרקי תפילה

תפילה של ארץ ישראל וירושלים

ראשי פרקים:

מכוונים אל נקודת הקודש העליונה ביותר ✦ תפילה בחוץ לארץ אינה מתקבלת בקלות ✦ צדיק של ארץ ישראל לעומת צדיק של חו"ל ✦ ענינו למטה וליבו למעלה ✦ 'תפילה של גלות' לעומת 'תפילה של ארץ ישראל' ✦ ארץ ישראל וירושלים - שתי קומות בכיוון הלב ✦ דוד המלך - כולו לאומיות וכולו קודש לה'

אבל כשישראל בחוצה לארץ, כמה מערערים וכמה מעכבים וכמה מקטרגים עומדים אצל תפילת הציבור, כל שכן אצל תפילות היחידים. שהרי כשישראל הם בחוץ לארץ, הרי הם ברשות שרי האומות ואין דרך לעלות תפילתם, שאין שערי שמים אלא בארץ ישראל. וכן הוא אומר ביעקב 'מה נורא המקום הזה, אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים' (בראשית כח, יז). ואם כן בחוצה לארץ הכל סתום אצל השמים."

כשאדם מתפלל בחוץ לארץ, יש מקטרגים שמעכבים את התפילות. כלומר לא רק חוסר כוונה בתפילה גורם לעיכובה, אלא גם מיקומה. כשאדם מישראל נושא תפילה בזמן שרגליו דורכות על אדמת נכר וטומאת ארץ העמים מקיפה אותו, התפילה לא מצליחה לפרוץ קדימה ולהתקבל.

האקלים הרוחני והטבעי שהאדם גדל בו, משפיע השפעה ניכרת על אישיותו ותכונות אופיו. נפש האדם משתנה לפי המקום שבו הוא גר. הדבר נכון כלפי מדינות שונות וגם כלפי ערים שונות באותה מדינה. 'חברון' למשל היא מלשון חיבור וקישור, ו'שכם' לעומתה היא עיר של פורענות ומחלוקת. לכן נאמר: "וְאָנִי נִתְּתִי לָךְ שָׁכֶם אֶחָד עַל אֶחָד"⁴, כלומר חלק אחד יתר על האחים. המילה 'שכם' היא ביטוי של שינוי ומחלוקת. שכם קשורה בפרשת מכירת יוסף, בפרשת דינה, ובחלוקת מלכות בית דוד.

הביטוי 'שרי האומות' הוא תוצאה של אותו אקלים רוחני וטבעי. לכל אומה יש פסיכולוגיה נפשית שמשפיעה על מאכליה, מלבושיה, תרבותה, מנהגיה ומחשבותיה. ה'שר' של האומה הוא הכוח הפנימי שמניע את העם וקובע את מאפייניו. שרי אומות

מכוונים אל נקודת הקודש העליונה ביותר

הזכרנו שמלבד הכוונה בתפילה ישנה משמעות גדולה גם לכיוון התפילה, וכך נפסק להלכה¹:

"בקומו להתפלל, אם היה עומד בחוץ לארץ, יחזיר פניו כנגד ארץ ישראל ויכוין גם לירושלים ולמקדש ולבית קדשי הקדשים; היה עומד בארץ ישראל, יחזיר פניו כנגד ירושלים ויכוין גם למקדש ולבית קדשי הקדשים; היה עומד בירושלים, יחזיר פניו למקדש ויכוין גם כן לבית קדשי הקדשים; היה עומד אחורי הכפורת, מחזיר פניו לכפורת."

בעמדנו בתפילה, עלינו להיות מכוונים אל נקודת הקודש העליונה ביותר, לפני ולפנים, אל ארון ברית ה'.

תפילה בחוץ לארץ אינה מתקבלת בקלות

בספר "שערי אורה"² של רבי יוסף ג'יקטיליא³, לאחר שמבאר באריכות מה מעלת התפילה בציבור, הוא מלמדנו שהדברים אמורים דווקא כשהתפילה היא בארץ ישראל, וכה דבריו:

"וכל אלו הדברים שאמרנו בתפילת יחיד ותפילת ציבור, בהיות כל ישראל על אדמתם, וכל שכן בירושלים וכל שכן בבית המקדש.

¹ שולחן ערוך או"ח סימן צד, א.

² שערי אורה שער ב, דרוש בענין התפילה.

³ רבי יוסף ג'יקטיליא (ספרד), הח'הס"ה - מגדולי המקובלים בספרד. תלמידו של רבי אברהם אבולעפיה, שאמר עליו בספרו "אוצר עדן הגנוז": "והוא בלא ספק הצליח הצלחה מופלאה במה שלמד לפני, והוסיף מכוחו ומדעתו וה' היה עמו". בהיותו כבן עשרים וארבע חיבר את ספרו "גנת אגוז" העוסק בגימטריות וצירופי שמות קבליים. ספרו "שערי אורה" נחשב אצל המקובלים לאחד מספרי היסוד בחכמת הנסתר, ומפורסם שהאר"י אמר על ספר זה כי הוא המפתח לכל תורת הסוד. רבי חיים מוולוז'ין, תלמידו הגדול של הגר"א, התבטא פעם ואמר, שעל מנת לצאת ידי חובת תורת הקבלה, יש ללמוד את ספר הזהרה ואת ספר שערי אורה. ספרו "שערי אורה" מבאר את השמות האלקיים דרך הספירות.

⁴ בראשית מח, כב.

ירושלים איננה רק מושא לכמיהה וציפיה, ירושלים היא המצפן הרוחני של האומה והמפתח לפתיחת שערי השמים לתפילותינו.

צדיק של ארץ ישראל לעומת צדיק של חו"ל

בספר "טוב הארץ" כותב רבי נתן שפירא הירושלמי⁵, המכונה הרב הנשי"א, על מעלת הצדיק בארץ ישראל על פני מעלת הצדיק בחוץ לארץ, וזו לשונו:

"בהיותו בארץ ישראל יגיע ממנו יותר תועלת לעולם מהתועלת המגיע בהיותו בחוץ לארץ, כן פטירת הצדיק בהיותו בארץ ישראל, יגיע ממנו היזק לעולם יותר מההיזק המגיע אם היה נפטר בחוץ לארץ. והענין, כי ארץ ישראל הוא לב העולם כי היא שם שער השמים כנזכר לעיל, וכמו שמהלב שהיא מקור החיים יתחלק ויתפשט החיות לכל אברי הגוף, כן בהיות ארץ ישראל בריאה בצדיקים היושבים בה, יתפשט הבריאות לכל יושבי העולם בכללו. כי בריאת ארץ ישראל הוא בצדיקים, שהם ממשיכים לה משפע והחיות מלמעלה.

וזהו כוונת הפסוק 'שמח ישראל בעושי בני ציון יגילו במלכם' (תהלים קמט, ב), רוצה לומר, אימתי ישמחו כל ישראל הדרים בחוץ לארץ במעשיהם הטובים, כמו שפירש התרגום תהלים שם: 'יחדון דבית ישראל בעובדיהו', כשבני ציון שהם הצדיקים הדרים בעיר ציון יגילו במלכם, שגורמים יחוד העליון של תפארת ומלכות, ואז יורד השפע להם מתחילה ואחר כך לכל חוץ לארץ. וכל התפילות של חוץ לארץ אינם עולים אלא על ידי תפילת הצדיקים שבארץ ישראל, וזהו בני ציון יגילו, ראשי תיבות צב"י, שהם שמחים בארץ צב"י גורמים שמחה בכל העולם.

ואם ח"ו אין מי שעושה יחוד וחיבור של מעלה בארץ ישראל, כל המעשים שעושים בחוץ לארץ אינם מועילים כלום, ואין תפילתם עולה למעלה, כי בשלומם של הצדיקים שבארץ ישראל יהיה להם שלום בחוץ לארץ, וזהו שאמר הפסוק 'שמח צדיק בה' (תהלים סד, יא), ראשי תיבות צב"י. שעל ידי שהצדיק שמח בה' ממש, שעושה יחוד של מעלה וחוסה בו מתוך אהבה ויתהללו כל ישרי לב' (שם), רוצה לומר ויתהללו כל חוץ לארץ ויאמרו, זה הוא דרכי ישרים של ארץ ישראל הנקרא לב כנזכר לעיל, כי היחוד של ארץ ישראל מועיל לכל העולם, כי הנה אין דרך להתפשט השפע לכל העולם כי אם מארץ ישראל לא זולתנו (וזהו תרומה קנו ע"א).

⁵ רבי נתן שפירא הירושלמי (החיד"א מזכירו בשם "הרב הנשי"א" - הרב נתן שפירא 'שמרהו אלקים') (קראקוב-רגיו שבאיטליה), נפטר בשנת התכ"ז - רב, דיין ומקובל ושד"ר בירושלים. בשנת התט"ו נשלח על ידי עדת האשכנזים בירושלים לאיטליה, הולנד ואשכנז והשתמש באמצעי תעמולה רבים לאיסוף כספים. כאשר יצא לשליחות מארץ ישראל לאירופה, נפגש בוונציה עם רבי משה זכות. שם חיבר את ספרו "טוב הארץ". חלקו הראשון של הספר עוסק בבירור מעלתה של הארץ ומעלת המגורים בה. בהקדמת הספר הוא כותב כי דבריו מיוסדים על תורת האר"י ותלמידו רבי חיים ויטאל וגם על תורת רבי משה קורדובירו ורבי אברהם אזולאי. ערך את כתבי האר"י שנכתבו על ידי רבי חיים ויטאל. חיבר ספרים רבים ובהם: "טוב הארץ" - על מעלת ארץ ישראל, על משניות דעשר קדושות במסכת כלים, סדר תיקון חצות וביאור המזמורים, "יין המשומר" - על שתיית "סתם יינם" והשחתת הזקן בקבלה, "מצת שימורים" - ביאור סוד מצוות מזזה, תפילין וברכת השחר על פי קבלת האר"י, הגהות על ספר "אוצרות חיים" ו"פרי עץ חיים", הגהות על כוונת האר"י.

העולם מתנגדים לישראל ומשמשים כגדר חיה המפסיקה בין ישראל לאביהם שבשמים.

שרי האומות הם בבחינת 'ענן המפסיק'. ולכן בגלות יש מחיצות המעכבות את התפילה מלהיכנס בשערי השמים.

"ועוד, שאותם שרי האומות אין מסייעים לישראל כלום, וכן הוא אומר 'ואין אחד מתחזק עמי על אלה כי אם מיכאל שרכם' (דניאל י, כא), וכל שכן כי סמאל שר אדום עומד ומקטרטג תמיד על ישראל ומערער עליהם לאבד זכותיהם, וכל המקטרגים על ישראל בארץ האומות, כולם עומדים בין הארץ ובין השמים כדמיון כותל ומחיצה להפסיק בין תפילות ישראל לאביהם שבשמים, והם הנקראים 'ענן המפסיק', ועל זה נאמר: 'סכתה בענן לך מעבור תפלה' (איכה ג, מד), וכן הוא אומר במראות יחזקאל בגולה: 'וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול ואש מתלקחת ונגה לו סביב ומתוכה כעין החשמל' (יחזקאל א, ד). המבין פסוק זה יבין כמה מחיצות מעכבות בגלות, ואפילו בארץ ישראל כתיב: 'כי אם עונתיכם היו מבדלים בינכם לבין אלקיכם' (ישעיה נט, ב), וכל זה בארץ, כל שכן בחוצה לארץ. ואם כן מה יהא על תפילותיהם של ישראל בחוצה לארץ.

דע כי התפילות שהן חוצה לארץ אין להם דרך לעלות לפני השם יתברך וזולתי כשישראל משלחים אותם מחוצה לארץ נגד ירושלים, וכשמגיעות לירושלים משם הם מסתלקות ועולות למעלה. וזהו שנאמר בדניאל (דניאל ו, יא) בהתפללו בגולה 'זכוין פתיחן לה בעליתיה נגד ירושלם וזמנין תלתה ביומא הוא ברך על ברכוהי ומצלא ומודא קדם אלהה'. וכל זה אמר שלמה בפירוש (מלכים א' ח) כשנבנה בית המקדש והיה מתפלל על ישראל ואמר: 'כי יחטאו לך כי אין אדם אשר לא יחטא ואנפת במ ונתתם לפני אויב ושבוש שוביהם אל ארץ האויב רחוקה או קרובה, והשיבו אל לבם בארץ אשר נשבו שם ושבו והתחננו אליך וגו', והתפללו אליך דרך ארצם אשר נתתה לאבותם העיר אשר בחרת והבית אשר בנית לשמך, ושמעת השמים מכוון שבתך את תפילתם ואת תחינתם ועשית משפטם וגו'.

ועתה דע וראה איך גילה שלמה המלך ע"ה שאין תפילות חוצה לארץ עולות למעלה באותו המקום שמתפללים, עד שהיא עולה לארץ ישראל ומשם לירושלים ומשם לבית המקדש, ואז היא עולה למעלה. ולפיכך כל ישראל שהם בגלות בסביבות ירושלים בארבע כנפות הארץ וירושלים עומדת באמצע, אותם שהם בגלות לצד מערב יתפללו כלפי המזרח נגד ירושלים, ואתם שהם בגלות לצד מזרח יתפללו כנגד רוח מערב נגד ירושלים, וכן אותם שהם בצפון יהפכו פניהם לדרום, ואתם שכדרום יהפכו פניהם לצפון. נמצאו כל ישראל שהם מתפללים בארץ גלותם משלחים תפילותיהם לירושלים ולבית המקדש, ומשם התפילות עולות דרך ישר לפני השם יתברך."

לאורך הדורות התפללו היהודים המוני תפילות. צדיקי עולם התפללו ויהודים פשוטים התפללו, אנשים נשים וטף. כולם הזילו דמעה וביקשו לקרוע שערי שמים בהיותם בגלות הדוויה, וכל המוני התפילות אין להן דרך לעלות לפני ה' יתברך, אלא אם כן עברו דרך ה'תדר' הנכון המכוון כנגד ירושלים.

שיתן עיניו למעלה, שנאמר: 'נשא לבבינו גו' אל אל בשמים', ירמיה אמרו לאחר החורבן, אבל בזמן שבית המקדש קיים, לכולי עלמא עיניו למטה, כמו שכתוב: 'ושמעת אל תחנת עבדך גו' אשר יתפללו אל המקום הזה ואתה תשמע אל מקום שבתך גו', ונאמר שם: 'והתפללו אליך דרך ארצם גו'. ובא רבי ישמעאל ברבי יוסי ואמר פשרה ביניהם, עיניו למטה וליבו למעלה, רמז שעיקר שכניתו סילק לשמים אבל עיניו למטה, כי לא סילק ממש שכניתו משם, כי דעתו לבא עוד שם בבית המקדש בבנינו, לקיים מה שנאמר: 'כל הימים'."

העיניים נשואות אל בית ה', אל השראת השכינה. והדברים במלואם מוזכרים גם ב"ערוך השולחן"¹⁰ כהוראה והדרכה הלכה למעשה, וזו לשונו:

"אמרו חז"ל ביבמות (קה ע"ב): המתפלל צריך שיתן עיניו למטה וליבו למעלה. עיניו למטה, דכתיב: 'והיו עיני ולבי שם כל הימים' (מלכים א' יח, כא), ופירש רש"י, כלפי ארץ ישראל, משום דשכינה התם קיימא. עכ"ל. כלומר דפסוק זה אמרו שלמה לאחר שבנה את הבית המקדש. ושלא נאמר דלאחר החורבן סילק שכניתו בשמים, דאינו כן, כדאיתא בירושלמי על פסוק זה, דאף אחר החורבן לא זזה שכינה ממקומה (מהרש"א). וליבו למעלה למקדש של מעלה המכוון כנגד מקדש של מטה (שם).

וזה שנתבאר בסימן הקודם שצריך שיכוין את ליבו כנגד ארץ ישראל וירושלים ובית המקדש ומחזיר פניו לשם. וזה שכתבו הטור והשולחן ערוך: צריך שיכוף ראשו מעט, שיהיו עיניו למטה לארץ, ויחשוב כאילו עומד בבית המקדש ובליבו יכוין למעלה לשמים. עכ"ל. וזו לשון רבינו יונה: 'עיניו למטה וליבו למעלה', כלומר שיחשוב בליבו כאילו עומד בשמים ויסיר מליבו כל תענוגי עולם הזה וכו'. ולאחר שיגיע לזו המחשבה יחשוב גם כן כאילו הוא עומד בבית המקדש שהוא למטה, שעל ידי זה תהיה תפילתו יותר רצויה לפני המקום. ואשרי האדם המגיע למדרגה זו. וצריך להעצים עיניו בשעת תפילת שמונה עשרה ואז יזכה לראות פני השכינה קודם מיתתו (כנסת הגדולה)."

ריבוננו של עולם מסתכל על ארץ ישראל בזמן הבית ושלא בזמן הבית. כשיהודי עומד בתפילה עליו לכופף את ראשו ולהביט על הארץ, על ארץ ישראל, כי בארץ ישראל יש השראת שכינה. ואת ליבו עליו לכוון כנגד בית ה' ולהרגיש כאילו הוא עומד ונושא תפילה בבית המקדש.

'תפילה של גלות' לעומת 'תפילה של ארץ ישראל'

כיוון הלב בתפילה משליך על תוכנה ומגמתה של התפילה, וקובע האם התפילה שלנו תהיה 'תפילה של גלות' או 'תפילה של ארץ ישראל'. כדי לסבר את האוזן נוכל לדמות זאת לשני בני אדם שעומדים בתפילה, האחד נמצא ל"ע בטיפול נמרץ עם בנו ומבקש על הצלת חייו, והשני נמצא ברוך ה' בחתונת בן הזקונים שלו, לאחר שזכה לחתן את כל ילדיו, ופיו מלא שבח

וזהו אמרו רז"ל (תענית י ע"א) 'מתמצית ארץ ישראל העולם שותה', ירצה כמו שביארנו כי ארץ ישראל כמו הלב המחלק החיות לכל הגוף, כמו שאמרו הרופאים כי מהצלול והזך שבדם ניזון הלב המחלק החיות לכל הגוף, ואחר כך המוח מהיותר זך שנשאר, ואחר כך הכבד ואחר כך שאר האברים כפי מדרגותם. כן גם כן העולם בכללו מן הזך והטהור שבשפע ניזונת ארץ ישראל, ואחר כך שאר ארצות כפי מדרגותם, כן יתעבה מזון נפשם כנזכר לעיל, ולזה כיוונו רז"ל, מתמצית ארץ ישראל העולם שותה, כנזכר."

כשהצדיק נמצא בארץ ישראל הוא מביא תועלת גדולה יותר לעולם. ארץ ישראל היא מקור החיים וממנה מתפשטת החיות לכל איברי הגוף של האנושות. כשעם ישראל חזק בארצו, השפע מגיע לכל העולם כולו.

עיניו למטה וליבו למעלה

הגמרא ביבמות⁶ אומרת:

"המתפלל צריך שיתן עיניו למטה, שנאמר: 'והיו עיני ולבי שם כל הימים', וחד אמר: עיניו למעלה, שנאמר: 'נשא לבבנו אל כפים'.

אדהכי אתא רבי ישמעאל ברבי יוסי לגביהו, אמר להו: במאי עסקיתו? אמרו ליה: בתפילה; אמר להו, כך אמר אבא: המתפלל צריך שיתן עיניו למטה וליבו למעלה, כדי שיתקיימו שני מקראות הללו."

נחלקו הדעות אם העיניים צריכות להיות מופנות כלפי מטה לכיוון הארץ, ארץ ישראל⁷, מקום השראת השכינה, או כלפי מעלה לכיוון השמים. ולמסקנה, כדי לקיים את שני המקראות, נותן המתפלל עיניו כלפי מטה ומכוון ליבו לשמים.

רבנו יונה⁸ מבאר:

"צריך שיתן עיניו למטה וליבו למעלה, כלומר שיחשוב בליבו כאילו עומד בשמים ויסיר מליבו כל תענוגי העולם הזה וכל הנאות הגוף, כענין שאמרו הקדמונים, כשתרצה לכוין פשוט גופך מעל נשמתך.

ולאחר שיגיע לזו המחשבה, יחשוב גם כן כאילו הוא עומד בבית המקדש שהוא למטה, מפני שעל ידי זה תהיה תפילתו רצויה יותר לפני המקום. מפי מורי הרב נר"ו."

כשאדם עומד בתפילה, עליו להרגיש שליבו בשמים ורגליו עומדות בבית ה'. וביתר הרחבה כתב המהרש"א⁹:

"המתפלל צריך שיתן עיניו למטה, שנאמר: 'והיו עיני ולבי גו'. משחרכ בית המקדש פליגי דריש מ'כל הימים', דאף בזמן הזה 'עיני ולבי גו', שהיא השכינה שם... ומאן דפליגי נמי הכא ואמר

⁶ יבמות קה ע"ב.

⁷ ראה רש"י שם.

⁸ רבנו יונה על הר"ף ברכות כב ע"ב.

⁹ מהרש"א חידושי אגדות יבמות קה ע"ב.

¹⁰ ערוך השולחן או"ח סימן צה, ד.

כיוון הלב לארץ ישראל מצביע על היעד והמגמה. ארץ ישראל מבטאת את הקומה הלאומית, ומכיוון שאיננו אנשים פרטיים אלא חלק מעם ה', לשם אנו שואפים, לצבא ישראל, לכלכלה ישראלית, למשפט ישראלי ולמערכת חינוך עצמאית. אך איננו מסתפקים בקומה הלאומית, אנו מכוונים הרבה יותר גבוה, אל ירושלים ואל בית ה', אל הקודש ואל קודש הקדשים. אנו מבקשים ליצוק תוכן של קדושה וטהרה בכל מערכות החיים הפרטיים והלאומיים.

דוד המלך – כולו לאומיות וכולו קודש לה'

דוד המלך, נעים זמירות ישראל, היה "אֲדָמוֹנִי עִם יָפֵה עֵינַיִם"¹², וכדברי חז"ל: "הוא עדינו העצני - כשהיה יושב ועוסק בתורה - היה מעדן עצמו כתולעת, ובשעה שיוצא למלחמה - היה מקשה עצמו כעץ"¹³. דוד המלך היה איש צבא ומלך ישראל, כולו היה לאומיות, אך יחד עם זאת כולו היה קודש לה'. לא בכדי ספרו ספר תהלים, משמש מקור לתפילות האומה כולה בכללותה ובפרטיה, מאז ועד הנה. גיבור חיל היה ומצביא שאין כמוהו להצלחה, ועם זאת ענו וחסיד היה, והאמין כי כל דרכיו וכל הצלחותיו הן בחסד ה', כאמרו "ד' לא גָבַהּ לְבִי וְלֹא רָמוּ עֵינַי"¹⁴, "בְּרוּךְ ד' צוּרֵי הַמְּלֶמֶד יְדֵי לִקְרֹב אֲצַבְעוֹתַי לְמַלְחָמָה. חֲסֵדִי וּמְצוֹדֵתַי..."¹⁵. מתוך יראת ד' גדולה הקדיש את כל חייו לעבודת ה', זכה לקיים את מצוות התורה "לְבַלְתִּי רוּם לְבָבוּ מֵאֲחֵיו"¹⁶, ואת כל גדולתו תלה בזכויותיהם של ישראל¹⁷. דוד המלך נלחם בכל מאודו על כבודם של ישראל, שהוא כבוד שמים, תוך סיכון חייו ללא חת, לכן ראה בגולית, לא רק אויב פרטי, אלא אויב היוצא כנגד מערכות אלקים חיים.

אין פלא שדוד המלך נבחר להיות זה שיקבע את ירושלים כעיר הקודש לדורות עולם. ויחד עם זאת זכורה לנו היטב מסירותו למען המקדש, שהיתה מעבר לכל תיאור, אף על פי שידע שהוא עצמו לא יבנה את בית המקדש¹⁸. דוד המלך כיוון את תפילותיו ואת כל מגמת חייו אל בית ה' וביקש בכל מאודו להרבות השראת שכינה. לכן גאולתם של ישראל תבוא רק לאחר שישבו ויבקשו את ה' אלקיהם ואת דוד מלכם¹⁹.

והודיה לה' יתברך על כל הטובה והברכה שגמל אתו. שניהם מתפללים, אבל ההבדל בין שתי התפילות הוא תהומי. מתוך כך נוכל להבין במעט את ההבדל התהומי שבין 'תפילה של גלות' ל'תפילה של ארץ ישראל', כאשר הראשונה היא בעצם 'תפילה של הישרדות' והשניה מבטאת באמת את השאיפות הלאומיות שאליהן עינינו נשואות.

תפילה מתוך שמחה והודיה שלמה מביאה את האדם לרוממות עליונה וקרבת ה' גדולה, ומפיחה בו כוחות חיים רעננים, הרבה יותר מאשר תפילה הבאה מתוך צרה ומצוקה.

בגלות התרגלנו לחיים של צער וכאב, ותפילה ודבקות מתוך בכי קורע לב וניגון נוגה, נאנח ומתייפח. ב"ה אנו נמצאים בדור של תחיה והחיים מאירים לנו באור של גאולה. במו עינינו אנו זוכים לראות את חזון הנביאים הולך ומתגשם, הולך ומתממש, ופינו מלא שבח והודיה. אנו נדרשים לחנך ולהתחנך לעבודת ה' שמכירה בכל הטוב ויודעת להודות, להלל, לשבח ולשמוח בישועת ה'.

כך היתה עבודת ה' בבית המקדש, עבודה מתוך שמחה ותפילה מתוך שיר ושבח, הלל והודיה. ותפילה מתוך בכי של אושר ושמחה, גדולה לאין ערוך מתפילה של בכי וכאב.

ארץ ישראל וירושלים – שתי קומות בכיוון הלב

נסיים בדברי מן הרב קוק על דין סומא העומד להתפלל ואינו יודע לכוון את הרוחות ומצווה לכוון ליבו לאביו שבשמים, וכך כתב בספרו "עין איה"¹¹ על מסכת ברכות:

"הסך הכולל והכוונה התכליתית היא כוונת הלב לאביו שבשמים, להיות קרוב לרצונו. אמנם רבו מאד הדרכים הארוכים שצריכים להיות בתור הקדמות שמביאות להשלים חפץ אביו שבשמים, והשלימות האמיתי הוא בהיות האדם מכוין התכלית בלבבו, ומרחיב דעותיו ופעולותיו גם כן בכל האמצעים הגדולים והרבים. ועל זה מורה כיוון הרוחות לצד ארץ ישראל ובית המקדש, שההרגשות הלאומיות שבישראל המה מכשירות את הלב לעבודת ה' ומרוממות את הדעת להכיר ערך מצוותיה של תורה ולעשותם מאהבה.

אבל מי שלא יוכל להקיף זה השלימות, ובהאריך עליו האמצעים יישאר באמצע הדרך ויאמר בדעתו כי הלאומיות שבישראל היא קץ כל החזיון הרוחני והקדוש שהוא תכלית השלימות, בזמן שאינו כי אם הדרכה והכנה. ולתכליתו יבוא בזמן שיושכל להיות נשמר על פי כל דרכיו הגדולים, שהם כל דרכי החיים של תורת ה' הנאמנה, הוא צריך לחתור שלא יאבד מידו התכלית, ויכוין לבו לאביו שבשמים. שבהמצא הנקודה התכליתית ימצאו בהמשך הזמן גם כן הדרכים המביאים אליה בחסד ה'. אבל בהיותו אוהב התכלית מה יסכנו הדרכים והאמצעים".

¹¹ עין איה ברכות ח"א פרק רביעי אות נה.

¹² שמואל א' טז, י'ב.

¹³ מועד קטן טז ע"ב.

¹⁴ תהלים קלא, א.

¹⁵ תהלים קמד, א-ב.

¹⁶ דברים יז, כ.

¹⁷ ראה שמואל ב' ה, י'ב.

¹⁸ דברי הימים א' כח, ב-ג.

¹⁹ מגילה יח ע"א.